بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İSLAM KAHRAMANLARI

SERİ 20

NÛREDDİN ZENGÎ

Kur'an, Sahih Hadisler ve Tarih Kitaplarına Göre Şam'ı Birleştiren Âdil Hükümdar

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا
ٱلَّذِى بَٰرَكْنَا حَوْلَهُۥ لِنُرِيَهُۥ مِنْ ءَايَٰتِنَآ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١﴾

"Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescidi Haram'dan (Mekke'den), kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya (Kudüs'e) götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür."

İsrâ Sûresi 17:1

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | facebook.com/QuranScienceMY

Ücretsiz dijital sürümü okumak için okutun: quranscience.my

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığı Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah'a hamd olsun. Efendimiz Peygamberimiz Muhammed'e ﷺ, onun âline ve ashabına ve onun yolunu güzellikle takip edenlere — bunların arasında âdil hükümdar Nûreddin Zengî'ye — salât ve selâm olsun.

Bu kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

İslam Kahramanları'nın bu yirminci kitabı, Nûreddin Zengî'nin hayatını anlatır: Şam'ı birleştiren, Nûrî Hastanesi'ni, Dârülhadis'i ve Dârüladl'i kuran, Selâhaddin'i Mısır'a gönderen ve Kudüs henüz Haçlıların elindeyken Mescid-i Aksâ için bir minber yaptıran hükümdar. Hayatı, Hz. Peygamber'in ﷺ kabrine kazılan tünel gibi sabit olmayan kıssa dahil, kaynakları hakkında dürüstçe anlatılmıştır. Allah bu ilmi faydalı ilim (ilmun yüntefeu bih) kılsın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasviri yoktur. Kapakta, şafak vakti ***eski Şam şehri***, kubbeleri, taş evleri, Gûta'nın yeşil bahçeleri, sabah sisi ve arkada ***Kasiyun Dağı***'nın yamaçları görülmektedir.

Şehrin ortasında Şam'ın büyük camii ***Emevî Camii'nin minaresi*** yükselir — Nûreddin'in yönetim merkezi olan ve Nûrî Hastanesi'ni, Dârülhadis'i ve Dârüladl'i kurduğu şehir.

Ön planda, bir taş terasın üzerinde marangoz aletlerinin yanında geometrik yıldız desenli ***oymalı bir ahşap pano*** — Nûreddin'in Mescid-i Aksâ için yaptırdığı ***minberi*** hatırlatır — Dârülhadis'in sembolü olarak mürekkep ve kamış kalemle ***el yazması bir kitap***, sade hayatının sembolü olarak ***kaba yünden bir cübbe*** ve ***bir yay ile oklar*** durur.

Alttaki ***koyu mavi bant***, ***ince altın çizgilerle*** çerçevelenmiştir ve yazarın adını taşır — İslam Kahramanları'nın tüm kapakları uyumlu olsun diye Seri 1'den Seri 19'a kadar olan kapaklarla aynıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

NÛREDDİN ZENGÎ 5
1. NÛREDDİN ZENGÎ KİMDİR? 6
2. ZENGÎ'NİN OĞLU VE URFA'NIN FETHİ 7
3. HALEP HÜKÜMDARI 8
4. ŞAM VE İKİNCİ HAÇLI SEFERİ 9
5. ŞAM'I BİRLEŞTİRMEK 10
6. HÂRİM ZAFERİ: "MAHMÛD KİMDİR?" 12
7. SADE BİR HAYAT: HANIMI VE ÜÇ DÜKKÂN 13
8. DÂRÜLADL: HALK İÇİN BİR MAHKEME 14
9. NÛRÎ HASTANESİ: HERKES İÇİN ŞİFA 16
10. DÂRÜLHADİS VE MEDRESELER 18
11. ZALİM VERGİLERİ KALDIRMAK 19
12. MISIR: ŞİRKÛH VE SELÂHADDİN 20
13. MESCİD-İ AKSÂ İÇİN BİR MİNBER 21
14. HZ. PEYGAMBER'İN ﷺ KABRİNE TÜNEL KISSASI 22
15. ŞAM'DA VEFATI 23
16. MİRASI: ÂDİL HÜKÜMDAR 24
17. NÛREDDİN KISSALARININ KAYNAKLARI 25
18. ŞAHISLAR, YERLER VE ZAMAN ÇİZELGESİ 26
19. NÛREDDİN ZENGÎ HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR 27
20. DERSLER VE SONUÇ 29
KAYNAKÇA 30
DESTEK VE BAĞIŞ 31

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NÛREDDİN ZENGÎ

Çağlar boyunca hükümdarların hayatını inceleyen tarihçi İbnü'l-Esîr, Hulefâ-yi Râşidîn ve Ömer b. Abdülazîz'den sonra hayatı ***Nûreddin Mahmûd Zengî***'den daha güzel bir hükümdar bulamadığını yazar.

Nûreddin (hicrî 511–569 / miladî 1118–1174), parçalanmış Şam'ı birleştirdi, Haçlı ordularına karşı durdu ve Esedüddin Şîrkûh'u yeğeni ***Selâhaddin Eyyûbî*** ile birlikte Mısır'a gönderdi. Şam'da Nûrî Hastanesi'ni, Dârülhadis'i ve halkın — kendi memurlarına karşı bile — şikâyette bulunabildiği bir mahkeme olan Dârüladl'i kurdu. Ve Kudüs henüz Haçlıların elindeyken Mescid-i Aksâ için ahşap bir minber yaptırdı.

Bu e-kitap, ***İslam Kahramanları*** serisinin yirminci kitabıdır. Nûreddin'in hayatı tarih kitaplarından, özellikle İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir ve el-Kâmil'i, çağdaşı İbn Asâkir'in Târîhu Dımaşk'ı ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'inden gelir. Her kıssanın kaynağı ve derecesi — Hz. Peygamber'in ﷺ kabrine kazılan tünel gibi sabit olmayan kıssa dahil — dürüstçe belirtilmiş ve dersleri Kur'an'a ve sahih hadislere dayandırılmıştır.

Nûreddin'in hikâyesi, adaleti, ilmi ve halkına şefkati Kudüs'ün kurtuluşuna giden yol yapan bir hükümdarın hikâyesidir — hazırladığı minberi, vefatından sonra talebesi yerine koymuştur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NÛREDDİN ZENGÎ KİMDİR?

Asıl adı ***Mahmûd b. İmâdüddin Zengî b. Aksungur***'dur. Hicrî 511 yılının Şevval ayında (Şubat 1118) doğdu. Babası ***İmâdüddin Zengî***, Musul ve Halep'in hükümdarı (atabeyi) idi.

Nûreddin ("dinin nuru") ve ***el-Melikü'l-Âdil*** ("âdil hükümdar") lakaplarıyla tanındı. Künyesi Ebü'l-Kâsım'dır.

ADI VE LAKAPLARI

AD / LAKAP	AÇIKLAMA
Mahmûd b. Zengî	Asıl adı
Nûreddin	"Dinin nuru"
el-Melikü'l-Âdil	"Âdil hükümdar" — ona en çok yakışan lakap
Ebü'l-Kâsım	Künyesi
eş-Şehîd	Vefatından sonra bazı tarihçilerin verdiği lakap

ALINACAK DERSLER

Bir lider için en şerefli lakap "fatih" değil, "âdil" lakabıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZENGÎ'NİN OĞLU VE URFA'NIN FETHİ

TARİHÎ NOT: DÜŞEN İLK HAÇLI DEVLETİ

Birinci Haçlı Seferi'nden (hicrî 492 / miladî 1099) sonra Haçlılar, Kudüs dahil Şam bölgesinde birkaç devlet kurdular. ***Hicrî 539*** (miladî 1144) yılında İmâdüddin Zengî, yeniden Müslümanların eline geçen ilk Haçlı devleti olan ***er-Ruhâ***'yı (Urfa) fethetti.

İki yıl sonra, hicrî 541'de, Zengî bir kaleyi kuşatırken kölelerinden biri tarafından öldürüldü. Ülkesi oğulları arasında paylaşıldı: Musul'da Seyfeddin Gâzî, Halep'te Nûreddin Mahmûd.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye.

ALINACAK DERSLER

Bir babanın çabasını oğlu sürdürebilir. Gerçek başarı, sonraki neslin bu çabayı daha ileri taşımasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HALEP HÜKÜMDARI

TARİHÎ NOT: ZOR BİR BAŞLANGIÇ

Nûreddin hicrî 541'de, yaklaşık 28 yaşındayken Halep'in yönetimini üstlendi. Urfa'nın Hristiyan halkı hemen isyan edip Haçlıları geri çağırdı; fakat Nûreddin hızla harekete geçerek şehri yeniden aldı.

Hicrî 544'te (miladî 1149) ***İnnib*** Savaşı'nda Antakya ordusunu yendi; Antakya prensi Raymond bu savaşta öldü.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh.

ALINACAK DERSLER

Liderlik ilk anlarda sınanır. Kararlılık ve hızlı hareket, neredeyse kaybedileni kurtarır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAM VE İKİNCİ HAÇLI SEFERİ

TARİHÎ NOT: KUŞATILAN ŞEHİR

Urfa'nın düşüşü ***İkinci Haçlı Seferi***'ni başlattı. ***Hicrî 543*** (miladî 1148) yılında Fransa ve Almanya kralları Kudüs ordusuyla birlikte ***Şam***'ı kuşattı. Şehir halkı direndi; Seyfeddin Gâzî ve Nûreddin'den yardım gelmeye başladı. Birkaç gün içinde Haçlılar geri çekildi — İkinci Haçlı Seferi için büyük bir başarısızlık.

O sırada Şam hâlâ bazen Haçlılarla ittifak yapan başka bir aile (Bûrîler) tarafından yönetiliyordu. Müslüman hükümdarlar arasındaki bu ayrılık, Nûreddin'in karşılaştığı en büyük zorluktu.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:

İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; İbnü'l-Kalânisî, Zeylü Târîhi Dımaşk.

ALINACAK DERSLER

Dıştaki düşman çoğu zaman içerideki ayrılık yüzünden güçlenir. Ümmeti birleştirmeden bir şehri savunmak yetmez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAM'I BİRLEŞTİRMEK

TARİHÎ NOT: HALKIN AÇTIĞI KAPILAR

Hicrî 549 (miladî 1154) yılında Nûreddin büyük bir savaş olmadan ***Şam***'a girdi. Haçlılara haraç ödeyen yöneticilerinden bıkan şehir halkı kapıları ona açtı. Böylece Halep ve Şam birleşti ve yarım asırdan beri ilk kez Şam bölgesi Haçlılara karşı tek bir saf hâline geldi.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

Kur'an, ümmete Allah'ın ipine sımsıkı sarılmayı ve ayrılığa düşmemeyi emreder:

ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ 3:103

وَٱعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ ٱللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُواْ ۚ وَٱذْكُرُواْ نِعْمَتَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ
كُنتُمْ أَعْدَآءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُم بِنِعْمَتِهِۦٓ إِخْوَٰنًا وَكُنتُمْ عَلَىٰ شَفَا
حُفْرَةٍ مِّنَ ٱلنَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنْهَا ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمْ ءَايَٰتِهِۦ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

Toptan Allah'ın ipine sarılın, ayrılmayın. Allah'ın size olan nimetini anın: Düşmandınız, kalblerinizin arasını uzlaştırdı da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Bir ateş çukurunun kenarında idiniz, sizi oradan kurtardı. Allah, doğru yola erişesiniz diye size böylece ayetlerini açıklar.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/3:103

Resûlullah ﷺ de müminleri tek bir bedene benzetmiştir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 6011

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ، عَنْ عَامِرٍ، قَالَ سَمِعْتُ يَقُولُ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحُمِهِمْ وَتَوَادِّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى عُضْوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى ".

TERCÜME:

Nu‘mân b. Beşîr dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***“Müminleri birbirlerine merhamet etmede, birbirlerini sevmede ve birbirlerine şefkat göstermede tek bir beden gibi görürsün; bir organ rahatsızlandığında, bedenin diğer kısımları uykusuzluk ve ateşle ona ortak olur.”***

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nuaym el-Fadl b. Dükeyn ← Zekeriyyâ b. Ebî Zâide ← Âmir eş-Şa‘bî ← Nu‘mân b. Beşîr رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü’l-Edeb, Hadis No. 6011.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:6011

ALINACAK DERSLER

En sağlam birlik, kılıçla dayatılan değil, halkın kalpleriyle açılan birliktir.

HÂRİM ZAFERİ: "MAHMÛD KİMDİR?"

TARİHÎ NOT: BİR SULTANIN DUASI

Hicrî 559 (miladî 1164) yılında Nûreddin, Antakya yakınlarındaki ***Hârim***'de Haçlı ordularının birleşik kuvvetini yendi. Antakya prensi III. Bohemond ve Trablus kontu III. Raymond esir alındı.

Ebû Şâme'nin rivayetine göre Nûreddin savaştan önce yalnız kaldı, secdeye kapandı ve tevazuyla şöyle dua etti: "Rabbim, bu Senin dinin, bunlar Senin askerlerin. Mahmûd kim ki anılsın?" Başka bir rivayette biri "Allahım, Mahmûd'a zafer ver" diye dua edince şöyle dedi: "'Allahım, dinine zafer ver' deyin. Mahmûd kimdir?"

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

Zafer Allah'tandır ve zayıfların duası sayesinde gelir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2896

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ رَأَى سَعْدٌ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ لَهُ فَضْلاً عَلَى مَنْ دُونَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم " هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ ".

TERCÜME:
Mus'ab b. Sa'd dedi ki: Sa'd (b. Ebî Vakkâs), kendisinden zayıf olanlara karşı bir üstünlüğü olduğunu düşündü. Bunun üzerine Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: ***"Siz ancak aranızdaki zayıflar sayesinde yardım görüyor ve rızıklandırılıyorsunuz."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Süleymân b. Harb ← Muhammed b. Talha ← Talha b. Musarrif ← Mus'ab b. Sa'd ← Sa'd b. Ebî Vakkâs رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hadis No. 2896.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: sunnah.com/bukhari:2896

Bu duayı, ordusuyla bir an övünen Alparslan'ın (Seri 19) itirafıyla karşılaştırın. Nûreddin bunun tersini seçti: en güçlü olduğu anda tevazu.

ALINACAK DERSLER

Büyük bir lider zaferi kendi adı için değil, Allah'ın dini için ister.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SADE BİR HAYAT: HANIMI VE ÜÇ DÜKKÂN

TARİHÎ NOT: MÜSLÜMANLARIN HAZİNEDARI

İbnü'l-Esîr'in rivayetine göre Nûreddin'in hanımı bir gün nafakasının darlığından şikâyet etti. Nûreddin ona Humus'ta sahip olduğu, yılda yaklaşık yirmi dinar gelir getiren üç dükkânı verdi. Hanımı bunu az bulunca şöyle dedi: "Bundan başka bir şeyim yok. Elimdeki her şey Müslümanlarındır; ben yalnızca onların hazinedarıyım. Onlara ihanet etmem, senin için kendimi ateşe atmam."

Ayrıca sade yiyip giyinmesiyle ve şahsi ihtiyaçlarını devlet hazinesinden değil, kendi malından karşılamasıyla tanınırdı.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

Resûlullah ﷺ kamu malını kötüye kullananları sert bir şekilde uyarmıştır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3118

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الأَسْوَدِ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَيَّاشٍ ـ وَاسْمُهُ نُعْمَانُ ـ عَنْ خَوْلَةَ الأَنْصَارِيَّةِ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ " إِنَّ رِجَالاً يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقٍّ، فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ".

TERCÜME:

Havle el-Ensâriyye dedi ki: Peygamber'in ﷺ şöyle buyurduğunu işittim: ***"Bazı kimseler Allah'ın malını haksız yere harcarlar; kıyamet gününde onlar için ateş vardır."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Abdullah b. Yezîd el-Mukrî' ← Saîd b. Ebî Eyyûb ← Ebü'l-Esved Muhammed b. Abdurrahman ← Nu'mân b. Ebî Ayyâş ← Havle el-Ensâriyye رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Farzi'l-Humus, Hadis No. 3118.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: sunnah.com/bukhari:3118

ALINACAK DERSLER

Devlet malı bir emanettir, hükümdarın özel mülkü değildir. İkisini ayıran lider, halkın güvenini korur.

DÂRÜLADL: HALK İÇİN BİR MAHKEME

TARİHÎ NOT: MAHKEMEYE GİDEN SULTAN

Nûreddin Şam'da ***Dârüladl***'i (Adalet Evi) kurdu; orada kadılar ve fakihlerle birlikte oturarak halkın şikâyetlerini, kendi emir ve memurlarına karşı olanlar da dahil, dinlerdi. İbnü'l-Esîr, memurlarının dikkatli davranmaya başladığını ve şikâyet ona ulaşmadan insanların haklarını iade ettiklerini anlatır.

Rivayete göre bir adam, bir arazi konusunda Nûreddin'den davacı oldu. Nûreddin bizzat adamla birlikte kadının meclisine gitti ve şöyle dedi: "Ben buraya davalı olarak geldim; başkaları arasında hükmettiğin gibi aramızda hükmet." Dava haksız çıkınca araziyi adama hediye etti ve kimsenin şeriatın üstünde olmadığını göstermek istediğini söyledi.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

Allah emanetlerin ehline verilmesini ve adaletle hükmedilmesini emreder:

NİSÂ SÛRESİ 4:58

۞إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُكُمۡ أَن تُؤَدُّواْ ٱلۡأَمَٰنَٰتِ إِلَىٰٓ أَهۡلِهَا وَإِذَا حَكَمۡتُم بَيۡنَ ٱلنَّاسِ أَن تَحۡكُمُواْ بِٱلۡعَدۡلِۚ إِنَّ ٱللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُم بِهِۦٓۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ سَمِيعَۢا بَصِيرٗا ٥٨

Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah işitir ve görür

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/4:58

Ve her yönetici halkından sorumludur:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 7138

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ " أَلاَ كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالإِمَامُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهْوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ

بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ، وَعَبْدُ الرَّجُلِ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ، أَلاَ فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ".

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer'in rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Dikkat edin! Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden sorumlusunuz. İnsanların başındaki yönetici bir çobandır ve halkından sorumludur;*** erkek ev halkının çobanıdır ve onlardan sorumludur; kadın kocasının evinin ve çocuklarının çobanıdır ve onlardan sorumludur; hizmetçi efendisinin malının çobanıdır ve ondan sorumludur. Dikkat edin! Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden sorumlusunuz."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): İsmâil b. Ebî Üveys ← Mâlik b. Enes ← Abdullah b. Dînâr ← Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Ahkâm, Hadis No. 7138.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:7138

ALINACAK DERSLER

Adalet, hükümdarın yargılanmaya razı olmasıyla başlar. Halka açık bir mahkeme, devletin en sağlam kalesidir.

NÛRÎ HASTANESİ: HERKES İÇİN ŞİFA

TARİHÎ NOT: HÂLÂ AYAKTA DURAN HASTANE

Hicrî 549 (miladî 1154) yılında Nûreddin, Şam'da ***Nûrî Hastanesi***'ni (Bîmâristân-ı Nûrî) kurdu: ücretsiz tedavi, ilaç ve yemek veren, aynı zamanda tıp eğitimi yapılan büyük bir hastane. Hicrî 580'de Şam'ı ziyaret eden Endülüslü seyyah ***İbn Cübeyr***, imkânlarını ve bakımını övmüştür.

Meşhur bir rivayete göre inşası, bir Haçlı esirin fidyesiyle karşılanmıştır. Nûrî Hastanesi'nin binası bugün hâlâ Şam'da tıp ve bilim müzesi olarak ayaktadır.

Rivayetin derecesi: Nûrî Hastanesi'nin inşası tarihen sabittir ve binası hâlâ mevcuttur; finansmanının ayrıntıları tarih kitaplarında senetsiz rivayet edilmiştir.

KAYNAK:
İbn Cübeyr, er-Rıhle; İbn Ebî Usaybia, Uyûnü'l-enbâ; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

Hastaya bakmanın Allah katında büyük değeri vardır:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2569

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمِ بْنِ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَا ابْنَ آدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي . قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ . قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلاَنًا مَرِضَ فَلَمْ تَعُدْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَطْعَمْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي . قَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ . قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطْعَمَكَ عَبْدِي فُلاَنٌ فَلَمْ تُطْعِمْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتُكَ فَلَمْ تَسْقِنِي . قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَسْقِيكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ قَالَ اسْتَسْقَاكَ عَبْدِي فُلاَنٌ فَلَمْ تَسْقِهِ أَمَا إِنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ وَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي " .

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Aziz ve celil olan Allah kıyamet gününde şöyle buyuracak: Ey Âdemoğlu! Hastalandım, beni ziyaret etmedin.*** O, 'Rabbim, Sen âlemlerin Rabbi iken seni nasıl ziyaret edebilirdim?' diyecek. Allah buyuracak: ***Falan kulumun hastalandığını bilmedin mi? Onu ziyaret etmedin. Bilmez misin ki onu ziyaret etseydin, Beni onun yanında bulurdun."*** (Hadis aç ve susuz olanlarla devam eder.)

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Hâtim b. Meymûn ← Behz b. Esed ← Hammâd b. Seleme ← Sâbit el-Bünânî ← Ebû Râfi' es-Sâiğ ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, Hadis No. 2569.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Buhârî'den sonra en sahih hadis kitabı olan Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:2569

ALINACAK DERSLER

Bir devletin gücü yalnızca kaleleriyle değil, en zayıfına — hastaya ve yoksula — nasıl baktığıyla ölçülür.

DÂRÜLHADİS VE MEDRESELER

TARİHÎ NOT: İLK HADİS EVİ

Nûreddin Şam'da, çoğu zaman hadis öğretimine ayrılmış ilk kurum olarak anılan ***Dârülhadîsi'n-Nûriyye***'yi kurdu. İlk müderrisi, Târîhu Medîneti Dımaşk'ın yazarı büyük tarihçi ve muhaddis ***İbn Asâkir***'di. Nûreddin bizzat hadis dinler ve rivayet ederdi.

Ayrıca fıkıh mezhepleri için birçok medrese, sûfîler için ribatlar, camiler ve yollar boyunca hanlar yaptırdı ve bunları finanse etmek için mülkler vakfetti.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbn Asâkir, Târîhu Dımaşk; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn; ez-Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ.

Kur'an'ı ve dini öğretmek amellerin en hayırlısındandır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 5027

حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ أَخْبَرَنِي عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ، سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ ـ رضى الله عنه ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ " خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ ". قَالَ وَأَقْرَأَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ فِي إِمْرَةِ عُثْمَانَ حَتَّى كَانَ الْحَجَّاجُ، قَالَ وَذَاكَ الَّذِي أَقْعَدَنِي مَقْعَدِي هَذَا.

TERCÜME:

Osman'ın rivayet ettiğine göre Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: ***"Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir."*** Ebû Abdurrahman (es-Sülemî), Osman'ın halifeliğinden Haccâc'ın zamanına kadar Kur'an öğretti ve şöyle dedi: Beni bu yerime oturtan işte budur.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Haccâc b. Minhâl ← Şu'be b. el-Haccâc ← Alkame b. Mersed ← Sa'd b. Ubeyde ← Ebû Abdurrahman es-Sülemî ← Osman b. Affân رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Kur'ân, Hadis No. 5027.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/bukhari:5027

ALINACAK DERSLER

Bir toprağı kurtarmak önce zihinleri kurtarmayı gerektirir. Kudüs'ü kurtaran nesil, Nûreddin'in medreselerinde yetişti.

ZALİM VERGİLERİ KALDIRMAK

TARİHÎ NOT: HALKIN YÜKÜNÜ HAFİFLETMEK

İbnü'l-Esîr ve Ebû Şâme, Nûreddin'in devlet gelirlerini büyük ölçüde azaltmasına rağmen ülkesinin her yerinde birçok ***mükûsu*** — şeriata uygun olmayan vergi ve harçları — kaldırdığını anlatır. Bunların yerine daha tutumlu harcamayı ve vakıfların iyi yönetimini koydu.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:

İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

ALINACAK DERSLER

Âdil hükümdar zalim gelire karşı bereketi seçer. Zulme uğramayan halk sadık bir ordu olur.

MISIR: ŞÎRKÛH VE SELÂHADDİN

TARİHÎ NOT: ŞAM İLE MISIR'I BİRLEŞTİRMEK

Mısır o sırada zayıflamış Fâtımî Devleti tarafından yönetiliyordu ve Haçlılar orayı ele geçirmeye çalışıyordu. Nûreddin komutanı ***Esedüddin Şîrkûh***'u, Şîrkûh'un yeğeni ***Selâhaddin Yûsuf b. Eyyûb*** ile birlikte üç sefere (hicrî 559, 562 ve 564) gönderdi.

Hicrî 564'te Şîrkûh Mısır veziri oldu, fakat birkaç ay sonra vefat etti ve yerine Selâhaddin geçti. ***Hicrî 567*** (miladî 1171) yılında Nûreddin'in emriyle Mısır'da cuma hutbesi Abbâsî halifesi adına okundu ve Fâtımî Devleti sona erdi. Artık Şam ve Mısır Haçlıları iki yönden kuşatıyordu.

Tarihçiler, Nûreddin'in Selâhaddin'i Haçlılara karşı seferlere katılmakta ağır davranmakla suçlaması yüzünden son yıllarda aralarının gerildiğini de kaydeder. Bu gerginlik, açık bir çatışmaya dönüşmeden Nûreddin'in vefatıyla sona erdi.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:
İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-târîh; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn.

ALINACAK DERSLER

İleriyi gören lider halefini hazırlar. Selâhaddin, Nûreddin'in eğitiminin ve stratejisinin meyvesiydi.

MESCİD-İ AKSÂ İÇİN BİR MİNBER

TARİHÎ NOT: HENÜZ GELMEMİŞ BİR GÜN İÇİN HAZIRLIK

Hicrî 564 civarında Nûreddin, Halep'te geometrik oymalar ve yazılarla süslü, son derece güzel bir ***ahşap minber*** yaptırdı; Kudüs kurtarıldığında onu ***Mescid-i Aksâ***'ya koymayı niyet etmişti. O sırada Kudüs hâlâ Haçlıların elindeydi.

Nûreddin o gün gelmeden vefat etti. ***Hicrî 583*** (miladî 1187) yılında Selâhaddin Kudüs'ü kurtardıktan sonra minber Halep'ten getirilip Mescid-i Aksâ'ya kondu ve 1969'da kasıtlı bir yangında yok olana kadar sekiz asrı aşkın bir süre orada kaldı. Bir kopyası bugün camiye yeniden yerleştirilmiştir.

Rivayetin derecesi: Bu minberin kıssası tarihen sabittir ve minberin 1969'a kadar Mescid-i Aksâ'da bulunmasıyla teyit edilmiştir.

KAYNAK:
Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn; İbn Hallikân, Vefeyâtü'l-a'yân; modern tarih kayıtları.

Mescid-i Aksâ, Allah'ın buyurduğu gibi mübarek bir mesciddir:

İSRÂ SÛRESİ 17:1

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا
ٱلَّذِى بَٰرَكْنَا حَوْلَهُۥ لِنُرِيَهُۥ مِنْ ءَايَٰتِنَآ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١﴾

Kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescidi Haram'dan (Mekke'den), kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya (Kudüs'e) götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/17:1

ALINACAK DERSLER

Büyük hedefleri olanlar, belki göremeyecekleri bir başarıya hazırlanırlar. Nûreddin'in niyetini ve hazırlığını talebesi tamamladı.

HZ. PEYGAMBER'İN ﷺ KABRİNE TÜNEL KISSASI

KAYNAK NOTU: SABİT OLMAYAN BİR KISSA

Halk arasında meşhur bir kıssaya göre hicrî 557'de Nûreddin rüyasında Resûlullah'ın ﷺ, mübarek cesedine zarar vermek isteyen iki adamı gösterdiğini gördü. Medine'ye koştuğu, hacı kılığına girmiş ve kabre tünel kazan iki Hristiyan bulduğu, onları cezalandırdığı ve kabrin etrafına kurşundan bir duvar ördürdüğü anlatılır.

Bu kıssa, İbn Asâkir, İbnü'l-Kalânisî ve İbnü'l-Esîr gibi Nûreddin'in çağdaşı olan kaynaklarda bulunmaz. Ancak asırlar sonra, özellikle es-Semhûdî'nin (hicrî 9. asır) Vefâü'l-vefâ'sında, bitişik senedi olmayan daha önceki rivayetlerden nakledilir. Bu yüzden araştırmacılar onu sabit görmez.

Rivayetin derecesi: Zayıf ve sabit değil; çağdaş kaynaklarda yer almaz.

KAYNAK:
es-Semhûdî, Vefâü'l-vefâ; İbn Asâkir, İbnü'l-Kalânisî ve İbnü'l-Esîr ile karşılaştırma.

ALINACAK DERSLER

Nûreddin'in şerefli olmak için sabit olmayan bir kıssaya ihtiyacı yoktur. Tarihinin hakikati yeterince ilham vericidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAM'DA VEFATI

TARİHÎ NOT: HİCRÎ 569

Nûreddin, ***hicrî 569*** yılının 11 Şevval'inde (15 Mayıs 1174) Şam'da, boğazındaki bir hastalık sebebiyle, yaklaşık 56 yaşında vefat etti. Hastalandığında büyük bir sefere hazırlanıyordu.

Şam'da kendi yaptırdığı ve bugün hâlâ ayakta olan ***Nûriyye Medresesi***'ne defnedildi. Selâhaddin daha sonra onun topraklarını yeniden birleştirdi ve mücadelesini hicrî 583'te Kudüs'ün kurtuluşuna kadar sürdürdü.

Rivayetin derecesi: İbnü'l-Esîr'in el-Bâhir'i ve Ebû Şâme'nin Kitâbü'r-Ravzateyn'i gibi tarih kitaplarında, hadis âlimlerinin ölçülerine göre sahih bir senet olmadan rivayet edilmiştir. Kıssa meşhurdur ve tarih olarak kabul edilir, ancak sahih bir hadis gibi delil olarak kullanılamaz.

KAYNAK:

İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye; Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn; ez-Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ.

ALINACAK DERSLER

İhlaslı bir lider çabasının meyvesini görmeyebilir. Önemli olan ekmesidir; bitiren Allah'tır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MİRASI: ÂDİL HÜKÜMDAR

İbnü'l-Esîr şöyle yazar: "Geçmiş hükümdarların hayatlarını inceledim; Hulefâ-yi Râşidîn ve Ömer b. Abdülazîz'den sonra el-Melikü'l-Âdil Nûreddin'den daha güzel hayatlı ve adaleti ayakta tutmada ondan daha gayretli birini görmedim."

MİRAS	ETKİSİ
Şam ile Mısır'ın birliği	Selâhaddin'in Kudüs'ü kurtarmasının temeli
Nûrî Hastanesi	Asırlar boyunca hastane ve tıp merkezi
Dârülhadîsi'n-Nûriyye	Hadis öğretimi için örnek kurum
Dârüladl	Devlet memurlarına karşı şikâyet mahkemesi
Mescid-i Aksâ minberi	Kudüs'ün kurtuluşu ümidinin sembolü

NÛREDDİN'İN VASIFLARI VE KARAKTERİ

VASIF	HAYATINDAN ÖRNEK
Âdil	Dârüladl; bizzat kadının meclisine gitmesi
Mütevazı	"Mahmûd kimdir?"
Kamu malında emin	Hanımına üç dükkân
Zayıflara şefkatli	Nûrî Hastanesi
İlim âşığı	Dârülhadis ve medreseler
İleri görüşlü	Mescid-i Aksâ minberi; Selâhaddin

ALINACAK DERSLER

Kudüs'ün kurtuluşu tek bir savaşın değil, adalet, ilim ve imanla yetişmiş bir neslin meyvesidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NÛREDDİN KISSALARININ KAYNAKLARI

Bu tablo, okuyucunun sahih olanı sadece meşhur olandan ayırabilmesi için her kıssanın kaynağını ve derecesini özetler.

KISSA	KAYNAK	DERECE
Urfa'nın fethi (h. 539)	İbnü'l-Esîr	Tarih
Şam'da İkinci Haçlı Seferi (h. 543)	İbnü'l-Esîr; İbnü'l-Kalânisî	Tarih
Şam'ın birleşmesi (h. 549)	İbnü'l-Esîr; Ebû Şâme	Tarih
Müminler tek beden gibidir	Sahîh-i Buhârî 6011	Sahih
Hârim'de dua: "Mahmûd kimdir?"	Ebû Şâme	Tarih
Zayıflar sayesinde yardım	Sahîh-i Buhârî 2896	Sahih
Hanımına üç dükkân	İbnü'l-Esîr	Tarih
Allah'ın malını haksız harcamak	Sahîh-i Buhârî 3118	Sahih
Dârüladl ve kadının meclisi	İbnü'l-Esîr; Ebû Şâme	Tarih
Hepiniz çobansınız	Sahîh-i Buhârî 7138	Sahih
Nûrî Hastanesi (h. 549)	İbn Cübeyr; bina hâlâ mevcut	Sabit
Hasta ziyareti	Sahîh-i Müslim 2569	Sahih
Dârülhadis; İbn Asâkir	İbn Asâkir; Ebû Şâme	Tarih
En hayırlınız Kur'an'ı öğrenendir	Sahîh-i Buhârî 5027	Sahih
Mescid-i Aksâ minberi	Ebû Şâme; İbn Hallikân	Sabit
Hz. Peygamber'in ﷺ kabrine tünel	es-Semhûdî (h. 9. asır)	Sabit değil

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHISLAR, YERLER VE ZAMAN ÇİZELGESİ

ŞAHIS	ROLÜ
İmâdüddin Zengî	Babası; Urfa'nın fatihi (h. 539)
Seyfeddin Gâzî	Kardeşi; Musul hükümdarı
Esedüddin Şîrkûh	Mısır'a gönderilen komutan
Selâhaddin Eyyûbî	Şîrkûh'un yeğeni; Kudüs'ün kurtarıcısı
İbn Asâkir	Muhaddis; Dârülhadis'in müderrisi
III. Bohemond ve III. Raymond	Hârim'de esir alınan Haçlı liderleri

YER	OLAY
Urfa (er-Ruhâ)	Zengî tarafından fethedildi (h. 539)
Halep	Nûreddin'in ilk yönetim merkezi
Şam	Birleşti (h. 549); hastane, Dârülhadis, Dârüladl
Hârim	Büyük zafer (h. 559)
Mısır	Fâtımî Devleti'nin sonu (h. 567)
Mescid-i Aksâ	Nûreddin'in minberinin konduğu yer (h. 583)

YIL	OLAY
h. 511	Nûreddin'in doğumu
h. 539	Zengî Urfa'yı fethetti
h. 541	Zengî öldürüldü; Nûreddin Halep'te
h. 543	İkinci Haçlı Seferi Şam'da başarısız oldu
h. 549	Şam birleşti; Nûrî Hastanesi
h. 559	Hârim zaferi
h. 567	Fâtımî Devleti'nin sonu
h. 569	Şam'da vefatı
h. 583	Selâhaddin Kudüs'ü kurtardı; minber kondu

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NÛREDDİN ZENGÎ HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

Bu bölüm, Nûreddin Zengî hakkında sık sorulan soruları cevaplar. Cevaplar kısadır; ayrıntılar önceki bölümlerdedir.

1. NÛREDDİN ZENGÎ KİMDİR?

Şam ile Mısır'ı Haçlılara karşı birleştiren Halep ve Şam hükümdarı (h. 541–569).

2. LAKAPLARININ ANLAMI NEDİR?

"Nûreddin" dinin nuru demektir; ayrıca el-Melikü'l-Âdil, yani âdil hükümdar diye anılırdı.

3. SELÂHADDİN İLE İLİŞKİSİ NEYDİ?

Selâhaddin, onun yönetiminde gönderilen ve yetişen, mücadelesini sürdüren komutandı.

4. ŞAM ONA NASIL KATILDI?

Halkı h. 549'da şehrin kapılarını ona açtı.

5. HÂRİM'DE NE OLDU?

H. 559'da Haçlı ordularının birleşik kuvvetini yendi ve liderlerini esir aldı.

6. DÂRÜLADL NEYDİ?

Halkın, devlet memurlarına karşı dahil, şikâyette bulunabildiği bir mahkeme.

7. NÛRÎ HASTANESİ NEYDİ?

Şam'da binası bugün hâlâ ayakta olan ücretsiz bir hastane.

8. DÂRÜLHADÎSİ'N-NÛRİYYE NEYDİ?

Şam'da bir hadis öğretim kurumu; ilk müderrisi İbn Asâkir'di.

9. MESCİD-İ AKSÂ MİNBERİNİN KISSASI NEDİR?

Kurtuluşundan önce Aksâ için bir minber yaptırdı; Selâhaddin onu h. 583'te yerine koydu.

10. HZ. PEYGAMBER'İN ﷺ KABRİNE TÜNEL KISSASI DOĞRU MU?

Çağdaş kaynaklarda yer almaz ve sabit kabul edilmez.

11. NE ZAMAN VEFAT ETTİ?

H. 569 yılının Şevval ayında (1174), Şam'da.

12. HAYATINDAN ÇIKARILACAK EN BÜYÜK DERS NEDİR?

Zafer; adalet, ilim, emanet ve Allah'a karşı tevazu üzerine kurulur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE SONUÇ

Nûreddin'in hikâyesi, henüz kurtarılmamış bir mescit için minber hazırlayan bir hükümdarın hikâyesidir. O günü göremedi; fakat kurduğu adalet, ilim ve birlik o günü mümkün kıldı.

DERS	NÛREDDİN'İN HAYATINDAN
Ümmetin birliği	Âl-i İmrân 3:103; Sahîh-i Buhârî 6011
Zaferde tevazu	"Mahmûd kimdir?"; Sahîh-i Buhârî 2896
Kamu malında emanet	Üç dükkân; Sahîh-i Buhârî 3118
Herkese adalet	Dârüladl; Nisâ 4:58; Sahîh-i Buhârî 7138
Hastaya ve zayıfa bakmak	Nûrî Hastanesi; Sahîh-i Müslim 2569
İlmi inşa etmek	Dârülhadis; Sahîh-i Buhârî 5027
Büyük hedefler	Mescid-i Aksâ minberi; İsrâ 17:1
Kaynaklarda dürüstlük	Sabit olmayan tünel kıssası

Allah bizi Nûreddin gibi kılsın: yönetimde âdil, malda emin, zaferde mütevazı ve Mescid-i Aksâ'ya hasret.

İnşallah İslam Kahramanları serisi Selâhaddin Eyyûbî'nin hikâyesiyle devam edecektir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'ân-ı Kerîm, Osmanlı resmi ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. quran.com

İbn Kesîr, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-azîm (Âl-i İmrân 3:103; Nisâ 4:58; İsrâ 17:1).

HADİS

Sahîh-i Buhârî 2896, 3118, 5027, 6011, 7138. sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 2569. sunnah.com/muslim

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî; en-Nevevî, Şerhu Sahîhi Müslim.

TARİH VE BİYOGRAFİ KİTAPLARI

İbnü'l-Esîr, el-Bâhir fi'd-devleti'l-Atabekiyye ve el-Kâmil fi't-târîh.

Ebû Şâme, Kitâbü'r-Ravzateyn fî ahbâri'd-devleteyn en-Nûriyye ve's-Salâhiyye.

İbn Asâkir, Târîhu Medîneti Dımaşk.

İbnü'l-Kalânisî, Zeylü Târîhi Dımaşk.

İbn Cübeyr, er-Rıhle.

ez-Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ (Nûreddin biyografisi).

TDV İslâm Ansiklopedisi, "Nûreddin Zengî, Mahmud". islamansiklopedisi.org.tr/nureddin-zengi-mahmud

QURANSCİENCE.MY'DEKİ İLGİLİ SERİLER

İslam Kahramanları, Seri 1: Hamza b. Abdülmuttalib'den Seri 19: Alparslan'a. quranscience.my/#pahlawan

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

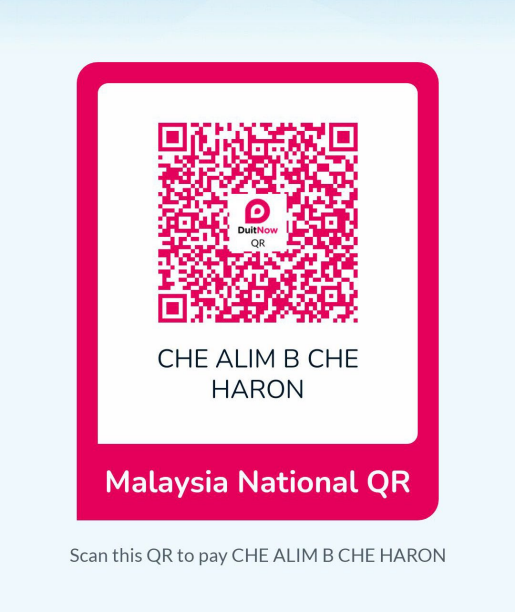
SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

Uluslararası bağışçılar: yukarıdaki PayPal QR kodunu okutun ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir